

К.е.н. Гаврилко Т.О., Шнайдрок М.Л.

Національний авіаційний університет, Україна

Авіаційна галузь: стан і перспективи розвитку

2020 рік став тяжким випробуванням для авіаційної галузі, як світової, так і вітчизняної. Об'єм світових пасажирських перевезень скоротився на 60%, знизившись до 1,8 млрд. чол., що менше за показник 2019 року на 3 млрд. чол. Це свідчить про те, що кожний другий авіапасажир не використовував авіаційний транспорт або із-за відсутності можливості, або по власному негативному рішення.

Міжнародна організація цивільної авіації (ІКАО) оцінила величину збитків, одержаних авіаперевізниками в 2020 році, в 370 млрд. дол. Найбільша величина втрат (120 млрд. дол.) відноситься до Азійсько-Тихоокеанського регіону, на другому та третьому місцях знаходяться Європа та Північна Америка – 100 млрд. дол. та 88 млрд. дол. відповідно [1].

Прогнози ІКАО щодо 2021 року достатньо стримані (особливо це стосується перших двох кварталів) і не пов'язані з очікуванням суттєвих поліпшень. Слідуючи оптимістичному сценарію, можна розраховувати до червня 2021 року відновлення об'єму пасажирських авіаперевезень у розмірі 71% від рівня 2019 року; щодо песимістичного сценарію, то, відповідно до нього, цей показник не перевищить 49%.

Період стабільного розвитку вітчизняної авіаційної галузі прийшовся на 2017-2019 роки: загальний обсяг пасажирських перевезень в 2019 році склав 13705,7 тис. чол., в 2018 році – 12529 тис. чол., в 2017 році – 10556,3 тис. чол.; показник міжнародних пасажирських перевезень в 2019 році досяг рівня 12547,1 тис. чол., в 2018 році – 11446,1 тис. чол., в 2017 році – 9614,9 тис. чол.

Пасажирські перевезення вітчизняних авіакомпаній за 2020 рік склали 4797,5 тис. чол., зменшившись в порівнянні з 2019 роком на 65%. Міжнародні

пасажирські перевезення скоротились до 4287,7 тис. чол., що склало 34,2% по відношенню до 2019 року (рис.1).

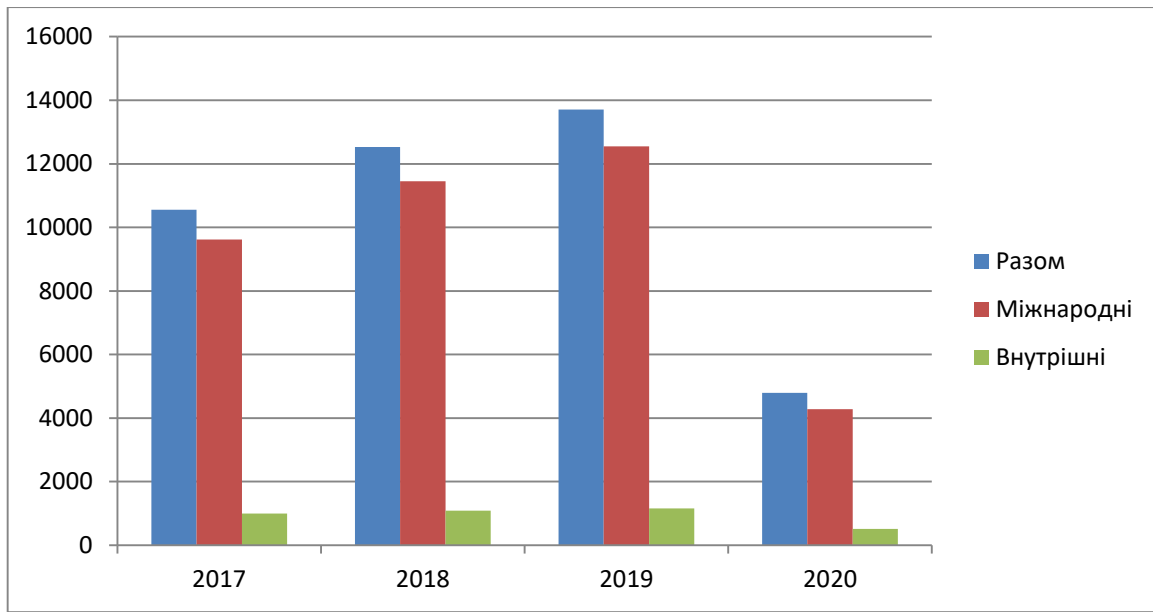

Рис.1. Авіаперевезення пасажирів, тис. чол.

Джерело: побудовано авторами на основі [2]

Пасажиропотокам, що здійснювались через вітчизняні аеропорти в 2020 році, властиве також вагоме зменшення – на 64,4% (8664,5 тис. чол.); в 2019 році їх величина складала 24334,5 тис. чол., в 2018 та 2017 роках відповідно 20545,4 тис. чол. та 16498,9 тис. чол.

За даними Державної авіаційної служби, за перші три місяці 2021 року збереглися тенденції зниження показників діяльності підприємств авіаційної галузі України: в порівнянні з аналогічним періодом попереднього року відбулось скорочення об'єму перевезень пасажирів на 43,9% – до 1089,7 тис. чол., пасажиропотоків через українські аеропорти – на 54,3% до 1840 тис. чол.

На думку представників українських перевізників, авіакомпанії потребують державної підтримки, яка здійснюється в переважній більшості зарубіжних країн. Уряди багатьох країн надали в 2020 році в якості антикризової підтримки авіакомпаніям 173 млрд. дол. , що можна розглядати не лише як інвестицію в процеси відновлення діяльності авіакомпаній, а і економіки конкретних країн. Олександром де Жуніаком, гендиректором IATA, висловлена подяка владним структурам країн світу за здійснену допомогу

авіакомпаніям, виходячи з того, що завдяки кожному місцю в авіаційній галузі підтримується 29 робочих місць в інших галузях [3].

Як відмічають представники ключових вітчизняних авіаперевізників, зокрема, МАУ, до уряду неодноразово надходили запити щодо підтримки і авіакомпаній, і авіаційної галузі України; прохання стосувались не прямих фінансових дотацій, а можливості надання комерційними банками стабілізаційних кредитів на пільгових умовах – меншій процентній ставці. Окрім цього, запити стосувались і здійснення ряду заходів, які б дали можливість зменшити регуляторне та фінансове навантаження на вітчизняний ринок авіаперевезень, зокрема відміну ПДВ при виконанні внутрішніх рейсів [4].

Виходячи із недостатньо лояльної позиції вітчизняних банків щодо фінансування авіаційної галузі, деякі підприємства звернулись до інших фінансових структур; наприклад, «Украерорух» залучив кредит ЄБРР на прийнятних умовах, що дозволило зберегти його безперебійну діяльність.

В квітні 2021 року українським урядом була оприлюднена інформація щодо пропозиції про встановлення нульової ставки ПДВ при здійсненні внутрішніх авіаційних перевезень, що дозволить зменшити вартість авіаквитків і збільшить можливість зростання попиту на цей вид перевезень; міністерствам доручено проведення підготовчої роботи та напрацювань для внесення відповідних законодавчих змін.

Глобальною дослідницькою компанією Cirium зроблені висновки про превалюючі тренди розвитку світової авіаційної галузі в 2021 році. Одним із них, за оцінкою Cirium, є консолідація авіакомпаній, враховуючи, що за 2020 рік більш ніж сорок авіакомпаній були змушені зовсім зупинити чи призупинити операційну діяльність. Будуть відбуватись процеси злиття або поглинання в авіаційній галузі у межах конкретних країн, насамперед, в США та Азійсько-Тихоокеанському регіоні.

Закономірним буде надання авіакомпаніями в експлуатації переваг вузькофюзеляжним літакам, які відрізняються більшою економічністю та

тривалістю часу між технічними обслуговуваннями, в першу чергу це Airbus 321neo та Boeing 737 Max. Щодо широкофюзеляжних літаків, від них авіакомпанії будуть поступово відмовлятися або переобладнувати під виконання вантажних перевезень; це стосується насамперед Airbus 380 та Boeing 747. В той же час, буде спостерігатись нарощування питомої ваги у льотному парку авіакомпаній літаків на основі лізингу; передбачувана частка їх у світовому масштабі перевищить рівень 50%.

Потребується перебудова діяльності авіакомпаній і в сфері прогнозування попиту та ціновій політиці з урахуванням особливостей поведінки сучасних споживачів авіаційних послуг, їх активізації в інтернет-просторі, соціальних мережах та ін. Актуальним буде зростання необхідності використання передового досвіду надання послуг, ґрунтованого на сучасних цифрових технологіях, що призведе до підвищення якості та безпечності обслуговування пасажирів.

Авіакомпанії, ураховуючи умови пандемії, повинні проявляти здатність до швидкого реагування на зміни ринкової ситуації і, у випадку необхідності, коригувати частоту польотів, розстановку літаків для виконання рейсів для задоволення попиту з одночасним забезпеченням позитивних показників фінансової діяльності [5].

Подальше функціонування авіаційної галузі України в силу дії різного роду карантинних обмежень в зарубіжних країнах створюють умови для перерозподілу авіатрафіку в сторону нарощування питомої ваги внутрішніх перевезень. Кількість рейсів, виконаних у внутрішньому просторі країни, у березні 2021 року збільшилась на 28,6% в порівнянні з аналогічним місяцем 2020 року і склала 1856 од., в той же час кількість міжнародних рейсів скоротилась відповідно до цього ж періоду на 10,1% і склала 5980 од.; ще в більшій мірі скорочення стосується транзитних рейсів – на 17,3%, 4324 виконаних рейси.

Третя хвиля коронавірусу не дає можливість відновити трафік до Європи і є сумніви щодо спрощення умов виконання авіаперевезень в європейському напрямку, як прогнозувалось, починаючи з червня цього року.

Очікування авіаперевізників пов'язані з літнім періодом, коли відбудеться сезонне зростання кількості рейсів. Туристичній привабливості регіонів буде сприяти реконструкція та реорганізація регіональних аеропортів, для чого державним бюджетом 2021 року передбачене фінансування у розмірі 2,4 млрд. грн. шести регіональним аеропортам; ці інвестиції стосуються насамперед будівництва нових аеродромів Дніпра, Вінниці та Херсону. На протязі трьох років в цілому тринадцять регіональних аеропортів одержать державну фінансову підтримку.

Важливою віхою в розвитку авіаційної галузі повинно стати затвердження Авіаційної транспортної стратегії України, призначення якої – сформувати модель розвитку вітчизняної авіатransпортної системи на довгострокову перспективу.

Література:

1. Через пандемію обсяг авіаперевезень у 2020 році впав на 60% – ІКАО. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3172388-cerez-pandemiu-obsag-aviaperevezen-u-2020-roci-vprav-na-60-ikao.html> (дата звернення 18.04.2021).
2. Оперативна інформація Державної авіаційної служби. URL: <http://avia.gov.ua/pro-nas/statistika/operativna-infomatsiya/> (дата звернення: 20.04.2021).
3. Наслідки пандемії відчуватимуться до кінця 2021 року. URL: <https://iev.aero/press-centre/news/436> (дата звернення: 17.04.2021).
4. "МАУ" просить владу про підтримку авіакомпанії та авіаційної галузі України загалом. URL: <https://ua.interfax.com.ua/news/economic/706942.html> (дата звернення: 16.04.2021).
5. Головні авіаційні тренди 2021. URL: https://www.utg.net.ua/news/golovn%D1%96_av%D1%96ac%D1%96jn%D1%96_trendi_2021 (дата звернення: 21.04.2021).